

บทที่ 2

ปริทัศน์วรรณกรรม

ในบทนี้กล่าวถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาล การอ้างถึง การวิเคราะห์การอ้างถึง พฤติกรรมการอ้างถึง หลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

สิ่งพิมพ์รัฐบาล

“สิ่งพิมพ์รัฐบาล” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Government Publications Government Documents, Official Documents, Public Documents และ Official Publications

ความหมายของ “สิ่งพิมพ์รัฐบาล” นั้น มีผู้ให้คำอธิบายไว้หลากหลาย ดังต่อไปนี้

จาวรธรรม สินธุโสภณ (2521 : 62) อธิบายความหมายของสิ่งพิมพ์รัฐบาล (Government Publications) ว่าคือ สิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์โดยหน่วยราชการ หรือหน่วยราชการเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ นอกจากนี้ ยังรวมถึงสิ่งพิมพ์ขององค์การสากล หรือองค์การนานาชาติด้วย อาจจัดทำในลักษณะรูปเล่มเป็นหนังสือ วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ ภาพโฆษณา แผ่นปลิว เอกสารอัดสำเนา เป็นต้น ส่วนสาระก็อาจเป็นรายงานการปฏิบัติงาน เอกสารวิจัย บทความทางวิชาการ บันทึกการบริหารงาน สถิติข้อมูล คำชี้แจง คำแนะนำ รวมสุนทรพจน์ ประมวลระเบียบข้อบังคับ เป็นต้น

นวนิตย์ อินทรามะ (2533 : 261) ให้ความหมายของสิ่งพิมพ์รัฐบาลว่า หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่รัฐบาลเป็นผู้จัดพิมพ์ หรือเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของรัฐ เผยแพร่ผลงาน และรายงานความเคลื่อนไหวทางวิชาการแก่ประชาชน และผู้สนใจทั่วไป หมายรวมถึง สิ่งพิมพ์ขององค์การระหว่างประเทศด้วย สิ่งพิมพ์รัฐบาลอาจอยู่ในรูปแบบของหนังสือ วารสาร จุลสาร เอกสารอัดสำเนา แผ่นที่ โสตทัศนวัสดุ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ศจี จันทวิมล (2538 : 46) ได้กล่าวถึงความหมายของสิ่งพิมพ์รัฐบาลว่า เป็นสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์โดยหน่วยราชการ หรือหน่วยราชการเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ โดยไม่คำนึงถึงสถานที่พิมพ์ว่าเป็นหน่วยราชการ หรือเอกชน ได้แก่ สิ่งพิมพ์ของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และ

ฝ่ายตุลาการ สิ่งพิมพ์รัฐบาลหมายถึง เอกสารราชการ บันทึกของทางราชการ หนังสือราชการ รายงานการปฏิบัติงานของหน่วยงาน รายงานการดำเนินงานของคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยทางราชการ รายงานการประชุม ระเบียบข้อบังคับของทางราชการ คำพิพากษาของศาล กฎหมายต่างๆ ประมวลกฎหมาย เอกสารการวิจัย บทความทางวิชาการ ฯลฯ โดยจัดทำในลักษณะ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร ภาพ แผ่นโฆษณา ใบปลิว หรือในรูปแบบโสตทัศนวัสดุ รวมทั้งในฐานข้อมูล

Johansson (1982 : 394) ได้ให้ความหมายของสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้ว่า คือ สิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์โดยหน่วยราชการ หรือหน่วยงานราชการเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการพิมพ์ โดยไม่คำนึงว่าผู้พิมพ์จะเป็นหน่วยราชการหรือเอกชน

American Library Association (1983 : 106) กำหนดคำนิยามของสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้ว่า คือ สิ่งพิมพ์ใดๆ ก็ตามที่หน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หรือองค์การระหว่างประเทศ เป็นผู้จัดพิมพ์ หรือออกค่าใช้จ่ายในการจัดทำ

Hemon และ McClure (1984 : 42) ให้ความหมายของสิ่งพิมพ์รัฐบาลว่า เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่รัฐบาลเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ หรืออยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยราชการที่มีอำนาจดำเนินการได้ตามกฎหมาย โดยจัดพิมพ์ออกมาในรูปแบบลักษณะต่างๆ เช่น หนังสือ วัสดุย่อส่วน โสตทัศนวัสดุ สื่อ อิเล็กทรอนิกส์

Harrod (1995 : 283) ให้คำจำกัดความของสิ่งพิมพ์รัฐบาลว่า เป็นสิ่งพิมพ์ของทางราชการ หรือเป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ความรู้ คำชี้แจง คำแนะนำ หรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งหน่วยงานของรัฐสภา หรือหน่วยงานราชการเป็นผู้จัดพิมพ์ขึ้น

จากความหมายต่างๆ ของสิ่งพิมพ์รัฐบาล ดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลหมายถึง สิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์โดยหน่วยราชการ หรือหน่วยงานราชการเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ และยังรวมถึงสิ่งพิมพ์ขององค์การระหว่างประเทศด้วย โดยจัดพิมพ์ออกในลักษณะต่างๆ กัน เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร ภาพโฆษณา แผ่นปลิว เอกสารอัดสำเนา แผนที่ โสตทัศนวัสดุ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเน้นสาระเกี่ยวกับรายงานการปฏิบัติงานของหน่วยงาน เอกสารการวิจัย บทความทางวิชาการ รายงานการประชุม บันทึกของทางราชการ ประมวลระเบียบข้อบังคับ คำพิพากษาของศาล ประมวลกฎหมาย สถิติข้อมูล คำชี้แจง สุนทรพจน์ เป็นต้น

เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของรัฐ เผยแพร่ผลงานของทางราชการ และรายงานความเคลื่อนไหวทางวิชาการแก่คนในหน่วยงานของตน และองค์กรภายนอก ตลอดจนประชาชนที่สนใจได้ทราบ

โดยเหตุที่สิ่งพิมพ์รัฐบาล เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่จัดทำโดยหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การของรัฐระหว่างประเทศ ดังนั้นการดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ นั้น ทุกองค์กรไม่ว่าในภาครัฐหรือภาคเอกชน จะต้องผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานในด้านการติดต่อสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ การค้นคว้าอ้างอิง และอื่นๆ ตามนโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร ดังนั้นสิ่งพิมพ์รัฐบาลจึงมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ (บุญทา วิสวไพศาล, 2538 : 6)

1. เพื่อใช้ในการบริหารและการดำเนินงาน สิ่งพิมพ์รัฐบาลประเภทนี้อาจเป็นกฎระเบียบ ประกาศ มติการประชุม พระราชบัญญัติ คู่มือ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และเพื่อเวียนแจ้งหน่วยงานหรือบุคคลอื่น ๆ ที่มีภารกิจเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันได้ทราบข้อมูลนั้น

2. เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สิ่งพิมพ์รัฐบาลประเภทนี้อาจเป็น รายงานผลการดำเนินงาน รายงานการศึกษา รายงานการวิจัย เอกสารวิชาการด้านต่างๆ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อประชาสัมพันธ์หน่วยงาน และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานอื่น รวมทั้งประชาชนผู้สนใจหรือที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

ลักษณะที่สำคัญของสิ่งพิมพ์รัฐบาล มีดังนี้ คือ (นวนิตย์ อินทรามะ, 2533 : 261 ; บุญทา วิสวไพศาล, 2538 : 3)

1. มีความน่าเชื่อถือ สารสนเทศที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์รัฐบาลเชื่อถือได้ เพราะจัดพิมพ์โดยหน่วยงานของรัฐ ผู้จัดพิมพ์หรือผู้เขียนเป็นผู้มีความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนอย่างเพียงพอ เป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายให้ทำการศึกษาวิเคราะห์เรื่องที่เขียนนั้นโดยเฉพาะ

2. มีความทันสมัย กล่าวคือ เป็นสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง สิ่งพิมพ์ระยะสั้น และจัดทำในโอกาสพิเศษต่างๆ จึงมีความทันสมัย เพราะเป็นแหล่งแรกที่เผยแพร่ข้อมูลนั้นๆ และมีเนื้อหาสาระในวงกว้าง อาจเป็นรายงานการปฏิบัติงาน เอกสารรายงานผลการวิจัยใหม่ๆ บทความทางวิชาการ บันทึกการบริหารงาน สถิติเกี่ยวกับสารสนเทศทุกด้าน คำชี้แจง คำแนะนำ สุนทรพจน์ ประมวลระเบียบข้อบังคับ กฎหมายต่างๆ

3. เป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ สิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นเอกสารเผยแพร่ของทางราชการ มีประโยชน์ในด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย การศึกษาค้นคว้าวิจัย และด้านประวัติศาสตร์ จึงเป็น

แหล่งที่ให้ข้อมูลปฐมภูมิเป็นอย่างดี ที่หน่วยงานอื่นๆ นักวิชาการ นักวิจัย และประชาชนทั่วไป สามารถค้นหาข้อมูลด้านกฎระเบียบ กฎหมาย นโยบาย แผนการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะบริการ สวัสดิการ วิชาการ และอื่นๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งในการดำรงชีวิตตามกติกาสังคม บ้านเมือง และการค้นคว้าทางวิชาการ

4. ราคาไม่แพง เนื่องจากหน่วยงานที่จัดพิมพ์ได้งบประมาณของรัฐในการจัดพิมพ์ และมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้นหาทำไร แต่เพื่อเผยแพร่ผลงานและสารนิเทศที่สำคัญของรัฐ สิ่งพิมพ์รัฐบาลบางประเภทจึงพิมพ์เผยแพร่ในลักษณะการให้เป็นอภิชนนทานการแก่หน่วยงานต่างๆ หรือจำหน่ายในราคาไม่แพงเมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ นอกจากนี้สิ่งพิมพ์รัฐบาลยังเป็นสิ่งพิมพ์ที่อ่านเข้าใจง่าย เนื่องจากใช้ภาษาง่าย เพื่อให้ทุกคนเข้าใจ โดยเฉพาะเรื่องที่ทำเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน

จากลักษณะที่สำคัญของสิ่งพิมพ์รัฐบาลดังกล่าว สามารถสรุปเป็นความสำคัญ และเป็นประโยชน์ได้ดังนี้คือ สิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นบันทึกที่มีคุณค่าแก่นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป เพราะมีสารนิเทศที่แสดงให้ทราบถึงผลการดำเนินงานของรัฐ ขั้นตอนในการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆของรัฐ เผยแพร่กิจกรรมต่างๆที่รัฐจัดเป็นบริการแก่ประชาชน ให้ประชาชนได้ทราบสถิติเหตุการณ์ต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ให้ทราบถึงสภาวะต่างๆทางการเมือง ตลอดจนทราบถึงความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน นอกจากนี้สิ่งพิมพ์รัฐบาลยังเป็นหลักฐานในการอ้างอิงและค้นคว้า เนื่องจากมีสารนิเทศที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ ดังนั้นสิ่งพิมพ์รัฐบาลจึงมีคุณค่าแก่นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา และผู้สนใจโดยทั่วไป และถือว่าเป็นทรัพยากรสารนิเทศที่สำคัญประเภทหนึ่งของห้องสมุดที่จะต้องจัดหาเข้ามาเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้

ประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาล

สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่หน่วยงานต่างๆ จัดพิมพ์ขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปนั้นสามารถจัดแบ่งได้เป็น 18 ประเภท ดังนี้ (Hernon and McClure, 1984 :44-56)

1. รายงานการบริหาร (Administrative reports) เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอผลการดำเนินงานหรือการบริหารงานของหน่วยราชการที่ได้กระทำมาในรอบปี และกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต

2. รายงานสถิติ (Statistics reports) เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอข้อมูลสถิติด้านต่างๆ ของหน่วยราชการที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ ถือเป็นแหล่งอ้างอิงที่สำคัญยิ่งต่อการวิจัย

3. รายงานของคณะกรรมการ (Committee or commission reports) เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการคณะต่างๆ ที่หน่วยงานแต่งตั้งขึ้นให้รับผิดชอบกิจกรรม โครงการหรืองานต่างๆ

4. รายงานการวิจัย (Research reports) เป็นสิ่งพิมพ์ที่รายงานผลการศึกษา ค้นคว้าวิจัยที่หน่วยราชการได้จัดทำขึ้น หรือหน่วยงานรับผิดชอบแต่มอบหมายให้นักวิจัยหรือนักวิชาการอื่นๆ ที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้ดำเนินการในนามหน่วยงาน

5. จุลสาร (General information pamphlets) เป็นสิ่งพิมพ์เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งจัดทำขึ้นและเผยแพร่ จุลสารมีรูปลักษณะหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งพิมพ์ปกอ่อน สำหรับเนื้อหาอันจะเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจขณะนั้น หรืออาจเป็นข้อเสนอแนะ แนวปฏิบัติ ความรู้ทั่วไปเรื่องต่างๆ เป็นต้น

6. วารสาร (Periodicals) เป็นสิ่งพิมพ์ที่หน่วยราชการได้จัดทำขึ้นและเผยแพร่ มีทั้งวารสารที่มีเนื้อหาทั่วไป วารสารเนื้อหาเฉพาะวิชา วารสารวิจัยโดยมีเนื้อหาเชิงวิชาการ การเผยแพร่กิจกรรมหน่วยงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหน่วยงาน และวารสารบางฉบับอาจลงข่าวสารของทางราชการของหน่วยงานนั้นรวมอยู่ด้วย

7. ข่าวที่ให้แก่นักหนังสือพิมพ์ (Press releases) เป็นข่าวสารข้อมูลที่หน่วยราชการเผยแพร่ให้นักหนังสือพิมพ์ เพื่อให้หนังสือพิมพ์เผยแพร่ต่อไปให้ประชาชนทราบ ข่าวสารที่ให้นั้นอาจเป็นเรื่องราวทั่วไป การแถลงนโยบาย หรือมติการประชุมที่สำคัญ หรือประกาศต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของประชาชน หรือเป็นสิทธิประโยชน์ที่ประชาชนควรทราบทั่วกัน

8. นามานุกรม หรือทำเนียบนาม (Directories) เป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ข้อมูลรายชื่อหน่วยราชการ หรือบุคคล และอาจมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นๆด้วยเช่น สถานที่ หมายเลขโทรศัพท์ ภูมิวุฒิ ผลงาน ฯลฯ เพื่อใช้ประโยชน์ในการติดต่อกับทางราชการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

9. บรรณานุกรม รายชื่อ และรายการต่างๆ (Bibliographics, lists and catalogs) เป็นสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมรายชื่อ หรือรายการสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่หน่วยราชการจัดพิมพ์มาเผยแพร่ มักจัดพิมพ์เฉพาะสาขาวิชาที่เป็นประโยชน์ หรือ รวมหลายสาขาวิชา เพื่อให้ผู้ใช้ได้เข้าถึงแหล่งสารนิเทศได้โดยสะดวก

10. คำพิพากษาและความเห็นศาล (Decisions and opinions) เป็นสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับคำตัดสินของผู้พิพากษา และความเห็นต่างๆ ที่หน่วยงานทางฝ่ายตุลาการเป็นผู้จัดพิมพ์เผยแพร่

11. ระเบียบและข้อบังคับ (Rules and regulations) เป็นสิ่งพิมพ์ที่ว่าด้วยระเบียบ กฎ ข้อบังคับ และคำสั่งต่างๆ ที่หน่วยราชการได้จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อใช้อ้างอิงและถือเป็นระเบียบปฏิบัติที่บังคับใช้ในหน่วยงาน มีผลต่อการบริหารงานภายในและภายนอกหน่วยงาน ตลอดจนการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

12. ร่างกฎหมายและมติต่างๆ (Bills and resolutions) เป็นร่างกฎหมายที่จะต้องผ่านการพิจารณาจากรัฐสภา เกณฑ์ที่จะประกาศใช้เป็นกฎหมาย และมติผลการประชุมร่างกฎหมายนั้นๆ ถือเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่สำคัญ

13. ผลการพิจารณา (Hearings) เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอผลการพิจารณาเรื่องราวต่างๆ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในที่ประชุมรัฐสภา ถือเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีคุณค่ามาก แต่บางครั้งจะจัดพิมพ์เก็บไว้เป็นรายงานของทางราชการ ไม่พิมพ์เผยแพร่ทั่วไป

14. กฎหมาย (Laws and statutes) เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผ่านการพิจารณาจากรัฐสภาแล้ว และได้รับการจัดพิมพ์เผยแพร่ให้ทราบโดยทั่วกัน

15. ข้อตกลง สนธิสัญญา (Treaty texts) เป็นสิ่งพิมพ์ที่แจ้งผลการเจรจา หรือนโยบายข้อตกลงต่างๆ ที่หน่วยงานของรัฐบาลได้จัดทำกับต่างประเทศ ซึ่งจะต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภา ก่อน

16. วารสารและรายงานการประชุม (Journals and proceedings) เป็นสิ่งพิมพ์ที่บันทึกรายละเอียดการประชุม การอภิปราย คำกล่าวรายงาน และคำกล่าวปราศรัย หรือสุนทรพจน์ในที่ประชุม ซึ่งหน่วยงานราชการได้รวบรวมนำมาจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม

17. แผนที่และแผนภูมิ (Maps and charts) เป็นแผนที่และแผนภูมิที่หน่วยราชการจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในหน่วยงานต่างๆ และแจกจ่ายแก่ประชาชน เช่น แผนที่อากาศ แผนที่ที่ดิน แผนภูมิเกี่ยวกับเรือ แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่ธรณีวิทยา แผนที่ประเทศและเมือง และแผนที่แสดงสภาพท้องที่ เป็นต้น

18. วัสดุทัศนวัสดุ (Audiovisual resources) ได้แก่ สไลด์ แถบบันทึกเสียง ภาพยนตร์ทางการศึกษา ไมโครฟิล์ม เป็นต้น ที่หน่วยราชการต่างๆ จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้

การอ้างอิง การวิเคราะห์การอ้างอิง และพฤติกรรมการอ้างอิง

การอ้างอิง

การอ้างอิง (Citation) หมายถึง การอ้างอิงข้อความ หรือบางส่วนของข้อความจากเอกสารอื่นๆ และนำมากล่าวอ้างในงานเขียนของตน (Harrods, 1995 : 133) การอ้างอิงจึงสามารถแสดงพัฒนาการทางความรู้ของมนุษย์ โดยใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารทางวิชาการที่มีคุณภาพ สำหรับผู้ค้นคว้าวิจัยได้ (Cronin, 1981 :16-24) เพราะช่วยให้ผู้อ่านทราบแหล่งที่มาของข้อความ และแนวความคิดต่างๆ สามารถติดตามเอกสารเดิมที่ผู้เขียนอ้างอิงได้โดยสะดวก นอกจากนี้ การอ้างอิง ยังหมายถึง การที่นักวิชาการนำเรื่องราว ข้อความ ข้อคิด หรือวิธีการจากเอกสารอื่นๆ มากล่าวอ้างในงานเขียนของตนด้วยวัตถุประสงค์ต่างๆ (Frost, 1979 : 399-414)

การวิเคราะห์การอ้างอิง

การวิเคราะห์การอ้างอิง (Citation Analysis) เป็นการศึกษาวิเคราะห์งานหรือทรัพยากรสารสนเทศที่ถูกอ้างอิงที่ปรากฏในเชิงอรรถ รายการอ้างอิง หรือบรรณานุกรมของงานเขียนประเภทต่างๆ ที่มีผู้เขียนใช้ในการเรียบเรียงเนื้อหา ซึ่งอาจเป็น หนังสือ บทความจากวารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์รัฐบาล หรืองานเขียนประเภทอื่นๆ ซึ่งในการวิเคราะห์การอ้างอิงนั้นจะมีการศึกษาลักษณะ ประเภท สาขาวิชา อายุ ภาษา ฯลฯ ของทรัพยากรสารสนเทศที่ถูกอ้างอิง โดยมีการรวบรวม นับจำนวน วิเคราะห์ และตีความเกี่ยวกับเอกสารที่ได้รับการอ้างอิง โดยอาศัยวิธีทางสถิติเบื้องต้น เช่น การหาค่าร้อยละ ความถี่ จนถึงสถิติที่มีความซับซ้อนมากขึ้น (Smith, 1981 : 83-106)

วิธีการศึกษาการวิเคราะห์การอ้างอิง

วิธีการศึกษาการอ้างอิงเริ่มจากเลือกงานเขียนที่จะนำมาวิเคราะห์ สำหรับสิ่งพิมพ์ที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์การอ้างอิง รูปแบบการวิเคราะห์การอ้างอิง มักเป็นการวิเคราะห์ในด้าน ประเภท ภาษา อายุ ขอบเขตเนื้อหา และแหล่งที่มาของเอกสาร ตลอดจนรายชื่อเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากตามลำดับ แต่ในที่นี้ จะกล่าวถึงเฉพาะการวิเคราะห์ในด้านประเภท ขอบเขตเนื้อหาวิชา อายุ และแหล่งผลิตของเอกสาร ซึ่งเป็นขอบเขตของการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

1. การวิเคราะห์ประเภทของเอกสาร เป็นการศึกษาว่าผู้เขียนใช้เอกสารประเภทใดในการอ้างอิงเป็นสัดส่วนเท่าใด สำหรับเอกสารที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์การอ้างอิง Brittain และ Line (1973 : 72-80) ได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ (1) วารสารสาระสังเขปและครุขันธ์ (2) บรรณานุกรมแห่งชาติและบรรณานุกรมทั่วไป (3) บรรณานุกรมเฉพาะวิชา (4) สิ่งพิมพ์ปฐมภูมิ ได้แก่ หนังสือ วารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุมสัมมนา จุลสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ และ (5) วารสารวิจารณ์ โดยการวิเคราะห์ประเภทของเอกสารนี้จะทำให้ทราบว่า งานเขียนในแต่ละสาขานิยมและไม่นิยมอ้างอิงเอกสารประเภทใดเพียงไร เช่นงานเขียนในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์นิยมอ้างอิงวารสารมากกว่าหนังสือ ในขณะที่งานเขียนในสาขามนุษยศาสตร์นิยมอ้างอิงหนังสือมากกว่าวารสาร และงานเขียนในสาขาสังคมศาสตร์นิยมอ้างอิงหนังสือและวารสารเท่าๆกัน (Broadus, 1977 : 300-328)

2. การวิเคราะห์อายุของเอกสาร เป็นการศึกษาว่าเอกสารที่ผู้เขียนต้องการใช้นั้น อยู่ในช่วงอายุใด เก่าหรือใหม่เพียงใด เช่น ช่วงอายุ 1-5 ปี, 6-10 ปี, 11-15 ปี, 16-20 ปี หรือเก่ามากถึง 20 ปีขึ้นไป ความแตกต่างของอายุของเอกสารที่อ้างอิงในแต่ละสาขาวิชา เห็นได้ชัดจากการอ้างอิงของนักประวัติศาสตร์ และนักวิทยาศาสตร์ เอกสารทางวิทยาศาสตร์นั้นล้าสมัยอย่างรวดเร็ว เอกสารที่มีอายุมากกว่า 10 ปีขึ้นไป อาจจะไม่มีการอ้างอิง นอกจากว่างานนั้นเป็นงานแม่บท หรืองานคลาสสิก ในขณะที่การอ้างอิงเอกสารทางประวัติศาสตร์กลับนิยมเอกสารเก่า ในบางครั้งเอกสารยังมีอายุสูงเท่าใดยังเป็นที่ต้องการ (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2530 : 128)

3. การวิเคราะห์ขอบเขตเนื้อหาวิชาของเอกสาร เป็นการศึกษาว่าผู้เขียนอ้างถึงเอกสารในสาขาวิชาใด จากการศึกษาจะทำให้ทราบศาสตร์ต่างๆ และความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชา โดยทั่วไปวิชาทั้งหลายสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน แต่ในอัตราที่มากน้อยต่างกัน งานเขียนบางเรื่องผู้เขียนอาจอ้างถึงเอกสารในสาขาอื่น เช่นงานเขียนสาขาสังคมศาสตร์ แม้จะอ้างถึงเอกสารภายในสาขาวิชาแล้วยังอ้างถึงเอกสารในสาขาวิชาอื่นๆ ทั้งทางวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ด้วย แต่งานเขียนสาขาวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มักจะไม่อ้างถึงเอกสารนอกสาขาวิชา การศึกษาเช่นนี้จะแสดงให้เห็นพัฒนาการของวิชา ลักษณะ และขอบเขตของวิชานั้น (Broadus, 1977 : 325)

4. การวิเคราะห์แหล่งผลิต หรือแหล่งที่มาของเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงจะช่วยให้ผู้ศึกษาทราบว่านักวิชาการ นักวิจัยอ้างถึงเอกสารที่ผลิตมาจากแหล่งผลิตใด เช่นหน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานเอกชน เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ให้ผู้ศึกษาทราบถึงแหล่งที่มาของเอกสาร และเพื่อปรับปรุงระบบการดำเนินงานของห้องสมุดในด้านการยืมระหว่างห้องสมุด และการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ เนื่องจากสามารถทราบแหล่งที่มาของเอกสารว่ามาจากแหล่งใด

ประโยชน์ของการวิเคราะห์การอ้างถึง

ประโยชน์ที่ได้จากการวิเคราะห์การอ้างถึงมีอยู่หลายประการ ดังนี้ คือ (Smith, 1981 : 83-106)

1. ช่วยให้ผู้ศึกษาทราบถึงรูปแบบของการอ้างถึง และการใช้วรรณกรรมในสาขาวิชาต่างๆ ตลอดจนช่วยให้ผู้ศึกษาทราบถึงประเภทของเอกสารที่ถูกอ้างถึง ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเผยแพร่ของเอกสารประเภทต่างๆ เช่น สิ่งพิมพ์รัฐบาล วิทยานิพนธ์ สิ่งพิมพ์ของสมาคมต่างๆ วารสาร เป็นต้น
2. ช่วยให้ผู้ศึกษาทราบถึงประวัติ และพัฒนาการของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา การวิเคราะห์การอ้างถึง ช่วยสืบค้นถึงประวัติความเป็นมา ความสัมพันธ์ภายใน และระหว่างสาขาวิชา ตลอดจนความสัมพันธ์ลักษณะอื่นๆ เช่น การศึกษาการอ้างถึงร่วม (Co-citation) ช่วยให้ทราบถึงประวัติของแนวความคิด และทฤษฎีในเรื่องหนึ่งๆ ได้
3. ช่วยให้ผู้ศึกษาทราบถึงการใช้ทรัพยากรของห้องสมุด แหล่งที่มาของเอกสารสามารถนำผลการศึกษาไปพัฒนาจัดหาทรัพยากร และเพื่อจัดบริการสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากยิ่งขึ้น เช่น บริการสาระสังเขป และครรชนี บรรณานุกรมย้อนหลัง บริการตอบคำถาม และช่วยการค้นคว้า การยืมระหว่างห้องสมุด เป็นต้น ตลอดจนวิธีการจัดเก็บเอกสารที่เหมาะสมกับการใช้

การวิเคราะห์การอ้างถึงเป็นวิธีการที่มีคุณค่า สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายประการ ดังกล่าวข้างต้น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการ อันจะทำให้ผลของการศึกษาวิเคราะห์ขาดความเที่ยง

ตรง และน่าเชื่อถือได้ คือ การวิเคราะห์การอ้างอิงไม่สามารถบอกถึงเหตุผลที่ผู้เขียนเลือกอ้างอิง และไม่อ้างอิงเอกสารแต่ละรายการได้ (Friis, 1955 : 12-15) ในขณะที่การวิเคราะห์การอ้างอิงในงานเขียนสาขาวิชาเดียวกัน แต่ถ้าเลือกสิ่งพิมพ์ต่างประเภทกันมาใช้เป็นหน่วยของการวิเคราะห์อาจทำให้ผลการวิเคราะห์ที่ได้ต่างกัน (Subramanayam, 1975 : 227-228) และในการเลือกสิ่งพิมพ์ที่จะนำมาใช้เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ Line (1979 : 265-284) ได้ระบุว่า หากนักวิจัยคัดเลือกสิ่งพิมพ์ที่ไม่ใช่ตัวแทนที่ดีของสิ่งพิมพ์ในสาขาวิชานั้นๆ จะมีผลทำให้การวิเคราะห์ขาดความเที่ยงตรงได้

ดังนั้นเพื่อเป็นการยืนยันผลการศึกษากลับมาเกี่ยวกับการอ้างอิงที่ถูกต้อง และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น จึงมีการนำพฤติกรรมกรอ้างอิงมาร่วมศึกษาด้วย ทำให้ขอบเขตของการศึกษาเกี่ยวกับการอ้างอิงกว้างขวางมากขึ้นแล้ว อันจะทำให้การวิเคราะห์การอ้างอิงมีความเที่ยงตรง และน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย

พฤติกรรมกรอ้างอิง

พฤติกรรมกรอ้างอิง (Citation Behavior) คือ วิธีการและการปฏิบัติของผู้เขียนในการนำเอกสารมาอ้างอิงในงานเขียน เริ่มตั้งแต่การอ่านเนื้อหาจากเอกสารแล้วตัดตอนเอาเนื้อหาบางส่วนจากเอกสารนั้นมาก่ออ้างอิงในงานเขียน (Prabha, 1983 : 202-206)

Broadus (1977 : 300-328) อธิบายว่า การศึกษาพฤติกรรมกรอ้างอิง เป็นการศึกษาพฤติกรรมกรค้นหาข้อมูล การรวบรวมข้อมูลของผู้ใช้ห้องสมุด รวมทั้งพฤติกรรมกรอ่านของผู้ใช้กลุ่มต่างๆ เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักสังคมศาสตร์ เป็นต้น ว่าได้ใช้เชิงบรรณและการอ้างอิงข้างท้ายหรือไม่ หรือในการค้นหาวรรณกรรมที่ต้องการนั้นค้นจากแหล่งใด เช่น จากบรรณวารสาร สารสนเทศ หรือค้นที่เล่มวารสาร หรืออ่านงานบททวนวรรณกรรมที่ผู้อื่นได้รวบรวม ค้นโดยใช้การอ้างอิงที่ปรากฏข้างท้าย หรือพบเอกสารโดยบังเอิญ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่า ถ้ารู้พฤติกรรมกรอ้างอิงว่าสัมพันธ์กับการอ้างอิงที่ปรากฏในงานเขียนอย่างไร ผลที่ได้จากการวิเคราะห์การอ้างอิงจะมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น และจำนวนการอ้างอิงที่ปรากฏในเอกสารจะมีคุณค่าทำนวยการใช้ทรัพยากรของห้องสมุดได้

โดยทั่วไปแล้ว ในการเรียบเรียงงานเขียนใดก็ตาม ผู้เขียนจำเป็นต้องอ้างอิงเอกสารทั้งหมดที่นำมากล่าวถึงในงานเขียน เพื่อแสดงถึงการยอมรับ และเคารพในความคิดของเจ้าของความคิดนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงการยกเอาข้อความมาจากงานของผู้อื่นที่เคยอ้างไว้โดยไม่อ่านจากเอกสารต้นฉบับ

ด้วยตนเอง แล้วไม่กล่าวอ้างถึงชื่อเจ้าของความคิดเดิมนั้น หรือในทำนองเดียวกันก็ไม่ใช้การนำเอกสารอื่นที่ไม่ได้ใช้เรียบเรียงในงานเขียน แต่นำมาอ้างถึงด้วย ในขณะที่ Kaplan (1965 : 179-183) ระบุว่าพฤติกรรมการอ้างถึงเป็นการยืนยัน บรรทัดฐานของพฤติกรรมทางวิชาการ ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และการอ้างสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ

นอกจากนั้นในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ้างถึง ยังทำให้ทราบถึงเหตุผลของผู้เขียน ในการนำงานอื่นมาอ้างถึงในงานของตนนั้น ได้ระบุเหตุผลในการอ้างถึง ซึ่งสามารถสรุปเป็นเหตุผลหลักๆ ไว้ดังนี้ (Weinstock, 1971 : 16-40 ; Frost, 1979 : 399-414 ; Garfield, 1980 : 40-57 ; Cullars, 1992 : 325-342 ; Mooko and Aina, 1998 : 359-365)

1. เพื่อให้เกียรติแก่นักวิชาการผู้เป็นเจ้าของผลงานที่ถูกอ้างถึง
2. เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานเขียนของตนเอง
3. เพื่อแสดงถึงแหล่งที่มาของวิธีการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. เพื่อให้ผู้อ่านมีภูมิหลังเป็นพื้นฐานในการอ่านต่อไป
5. เพื่อวิเคราะห์วิจารณ์งานเขียนของนักวิชาการคนอื่นๆ
6. เพื่อกระตุ้นให้นักวิจัยตระหนักถึงงานวิจัยที่จะมีต่อมาในอนาคต
7. เพื่อให้รายละเอียดของเอกสารที่ไม่เป็นที่แพร่หลาย หรือเอกสารที่มีคุณค่าแต่มีผู้อ้างถึงน้อย
8. เพื่อเป็นการยืนยันว่าข้อมูล ข้อเท็จจริงนั้นถูกต้อง
9. เพื่อให้เห็นสภาพการวิจัย และเป็นการสร้างกรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเขียน
10. เพื่อชี้แหล่งเอกสารที่ให้คำอธิบายแนวความคิด หรือการใช้ศัพท์ต่างๆ เป็นครั้งแรก
11. เพื่อให้มีรูปแบบตามระเบียบวิธีการวิจัยครบถ้วน
12. เพื่อให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารปัจจุบันเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาแก่ผู้อ่าน

อย่างไรก็ตาม การศึกษาพฤติกรรมการอ้างถึงยังมีข้อจำกัดบางประการ ดังนี้ คือ

1. นักวิชาการบางคนอ้างถึงผลงานของนักวิชาการในกลุ่มเดียวกัน สถาบันเดียวกัน หรืออ้างงานของบุคคลที่รู้จักคุ้นเคย เช่น เพื่อน ผู้บังคับบัญชา หรืออาจารย์ที่ปรึกษา (Kaplan, 1965 : 179-183)
2. อุปนิสัยในการอ้างถึงของผู้เขียนแต่ละคนแตกต่างกัน เช่น ผู้เขียนสองคนใช้หนังสือ จุลสาร บทความวารสารจำนวนเท่ากัน คนหนึ่งอาจอ้างเอกสารทุกรายการที่ใช้ ในขณะที่บางคนอาจอ้างเฉพาะรายการที่สำคัญ (Broadus, 1971 : 236-243)

3. บางครั้งผู้เขียนอาจไม่อ้างถึงเอกสารเรื่องที่ใช่ และในขณะเดียวกันอาจอ้างถึงเอกสารเรื่องที่ไม่ได้ใช้จริง ซึ่งในการผลิตงานเขียนทางวิชาการ เอกสารที่ถูกอ้างถึงมักมักเป็นเอกสารที่ผู้เขียนหาได้สะดวก อย่างไรก็ตามเอกสารที่ไม่ถูกอ้างถึง ไม่ได้หมายความว่าเอกสารนั้นไม่มีคุณค่า แต่อาจเป็นเพราะผู้เขียนไม่สามารถหามาอ่านได้ (Brittain and Line, 1973 : 72-80) ในขณะที่ Broadus (1977 : 300-328) ได้ระบุว่า ผู้เขียนอาจอ้างถึงเอกสารอื่นถ้าสามารถหาได้ ฉะนั้นการใช้เอกสารในการอ้างอิงของนักวิจัย นักวิชาการ ถูกจำกัดโดยลักษณะ และปริมาณของเอกสารที่ห้องสมุด หรือศูนย์เอกสารจัดให้บริการ เช่น ถ้าเอกสารที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้สะดวก แต่ไม่ทันสมัย หรือมีจำนวนจำกัด ผู้ใช้ย่อมไม่มีทางเลือก

4. ปัญหาอาจเกิดจากผู้ใช้เอง เช่น ความสามารถในการใช้ภาษาจำกัด จึงมิได้อ้างถึงเอกสารภาษาต่างประเทศ

5. โดยทั่วไป ผู้เขียนมีความโน้มเอียงที่จะอ้างเอกสารที่หาได้สะดวก เช่น วารสารที่ตนบอกรับเป็นสมาชิก หรือใช้เอกสารจากห้องสมุดที่อยู่ใกล้ตน

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรการศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

โครงการสถาปนาวิทยาลัยป้องกันวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ได้เริ่มตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2492 และได้จัดตั้งอย่างเป็นทางการตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมเสนาธิการกลาโหม พ.ศ. 2498 ลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 และเมื่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรมีอาคารสถานศึกษาเป็นสัดส่วนเฉพาะ จึงได้เปิดการศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2498 (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2539 : 19)

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร มีหน้าที่ประศาสน์และวิจัยวิทยาการเกี่ยวกับการป้องกันราชอาณาจักร ให้แก่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือน พนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งเอกชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความรับผิดชอบร่วมกัน ในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ และเพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการอำนวยความสะดวกความมั่นคงแห่งชาติ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2539 : 21)

การจัดการศึกษาของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ได้กำหนดไว้ 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) และหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน (ปรอ.) (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2539 : 26-28)

1. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.)

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร จัดให้มีขึ้นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2498 และได้ดำเนินการสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรไว้ ดังนี้

1.1 เพื่อศึกษาวิทยาการเกี่ยวกับการป้องกันราชอาณาจักรทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการพลังงาน และสิ่งแวดล้อม

1.2 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ และการดำเนินงานของส่วนบังคับบัญชา และส่วนอำนวยการระดับสูงของรัฐ

1.3 ให้ทราบถึงกรรมวิธีในการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ ให้สามารถตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติที่กำหนดไว้แล้ว และดำเนินการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

1.4 ให้เกิดความเข้าใจในความรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ

1.5 ให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ระหว่างนักศึกษาจากส่วนราชการต่างๆ อันจะอำนวยประโยชน์ในการประสานงานระหว่างกระทรวง ทบวง กรม และรัฐวิสาหกิจ

จากความมุ่งหมาย 5 ประการดังกล่าว วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร จึงได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และมีความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1) สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร รวมทั้งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ

2) ปัญหาการขัดแย้งและความร่วมมือระหว่างประเทศ การบ่อนทำลาย การก่อการร้าย การโฆษณาชวนเชื่อ การปฏิบัติการก่อความไม่สงบในรูปของขบวนการต่างๆ รวมทั้งวิธีดำเนินการป้องกันและปราบปราม

3) ผลประโยชน์แห่งชาติ วัตถุประสงค์แห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ กำลังอำนาจแห่งชาติ บทบาทและพฤติกรรมของประเทศไทยและต่างประเทศที่สำคัญ

4) การเศรษฐกิจและสังคม ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจน ปัญหาทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และแรงงาน ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่

5) ส่วนราชการต่างๆ ที่เป็นกลไกในการบริหารงานของรัฐ ซึ่งนอกจากจะมีหน้าที่บริหารราชการให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติ และให้การบริการแก่ประชาชนแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติอีกด้วย

6) กิจกรรมทหารของชาติ ภัยคุกคามของชาติที่ต้องเผชิญและการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติในการทำสงครามประเภทต่างๆ ตามลักษณะของสงคราม ตลอดจนขีดความสามารถและยุทธศาสตร์ของกองทัพไทยที่จำเป็นในการดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และการพัฒนาประเทศ รวมทั้งขีดความสามารถและยุทธศาสตร์บางประเภทที่สำคัญ

7) การวิเคราะห์ผลประโยชน์แห่งชาติ วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ กรรมวิธีในการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

8) วิเคราะห์สภาพวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) ผู้เข้ารับการศึกษาจะต้องมีคุณสมบัติเป็นนายทหาร หรือนายตำรวจที่รับเงินเดือนอัตราตั้งแต่ชั้นนายพันเอก (พิเศษ) นาวาเอก (พิเศษ) นาวาอากาศเอก (พิเศษ) หรือ พันตำรวจเอก (พิเศษ) ขึ้นไป หรือข้าราชการพลเรือน ข้าราชการกรุงเทพมหานคร พนักงานเทศบาล ข้าราชการรัฐสภาสามัญ รับเงินเดือนตั้งแต่ระดับ 9 ขึ้นไป หรือข้าราชการตุลาการ ข้าราชการอัยการ รับเงินเดือนตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่มีตำแหน่งและรับเงินเดือนเทียบเท่าข้าราชการพลเรือนดังกล่าวมาแล้ว เป็นผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญของทางราชการหรือบริหารงาน หรือปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ และได้รับความไว้วางใจที่เข้าถึงความลับของทางราชการในระดับที่ลับที่สุดได้ มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี และไม่เกิน 53 ปี และสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป (เว้นปริญญาเกิตติมศักดิ์)

2. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน (ปรอ.)

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน เป็นพัฒนาการทางการศึกษาอีกระดับหนึ่งของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สืบเนื่องจากการที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรยึดหลักในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสถานการณ์ที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ และคาดว่าจะต้องเผชิญในอนาคต ผสมรวมกับนโยบายของผู้บังคับบัญชาาระดับสูง ที่ต้องการจะชักจูงให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมมือกับภาครัฐในการรักษาผลประโยชน์ของชาติให้ดีที่สุด ด้วยเหตุที่ภาคเอกชนได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในด้านเศรษฐกิจและการเมือง ของประเทศมากยิ่งขึ้นตามลำดับ

ด้วยองค์ประกอบดังกล่าว วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร จึงได้เปิดการศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชนขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2532 โดยมีแนวความคิดหลักที่จะเสริมอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจของชาติ บนรากฐานของระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม และการรักษาผลประโยชน์ของชาติ รวมทั้งการริเริ่มและสร้างความสำคัญในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจอย่าง

เป็นระบบ มีการจัดองค์กรสนับสนุนซึ่งกันและกัน ตลอดจนเป็นการเตรียมบุคลากรระดับสูงของประเทศทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ให้มีความพร้อมที่จะก้าวเข้าสู่ระบบของสังคมโลกยุคใหม่ในฐานะของประเทศชั้นนำในภูมิภาค

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน กำหนดไว้ ดังนี้

- 2.1 เพื่อกระตุ้นให้เกิดอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจของชาติ และผลประโยชน์แห่งชาติ
- 2.2 เพื่อเป็นการนำเสนอแนวความคิด และแลกเปลี่ยนทัศนคติในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ กับภาคเอกชน อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นระบบ สอดคล้องต่อเนื่องกัน
- 2.3 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ของชาติด้านเศรษฐกิจให้เกิดความมั่นคงและมั่งคั่ง

จากความมุ่งหมายข้างต้น วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร จึงกำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

- 1) สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ แนวความคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ โดยนักศึกษาต้องรวบรวมและติดตามความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาผลกระทบอันจะพึงมีต่อความมั่นคงแห่งชาติ และต่อผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทย
- 2) ความรู้พื้นฐานภาครัฐและภาคเอกชน หลักการทั่วไปของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แนวโน้มการพัฒนาสถานะการเงิน การคลังของประเทศ บทบาทขององค์กรภาครัฐ กฎเกณฑ์และข้อกำหนดทางการค้าทั้งภายในและระหว่างประเทศ
- 3) การวิเคราะห์และความผูกพันระหว่างบรรดาปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติของประเทศไทย และประเทศอื่นๆ อิทธิพลที่มีต่อความมั่นคงแห่งชาติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และการทหาร รวมถึง ปัจจัยพลังอำนาจที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม
- 4) ลักษณะปัญหาที่เกี่ยวข้องพันระหว่างความมั่นคง และความมั่งคั่งของชาติ คือลักษณะปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยาและการทหาร รวมทั้งประเด็นการศึกษาในแนวลึก ด้วยการศึกษาลักษณะประจำชาติ อำนาจทางเศรษฐกิจ ภาวะผู้นำ สภาพการณ์ค่าแรงงาน และภาวะตลาดทุน ของประเทศไทย
- 5) การจัดระบบเกษตรกรรม อุตสาหกรรม เทคโนโลยีและการบริหารการเงิน และการค้า ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มในอนาคต ลักษณะรูปแบบการลงทุน ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การดำเนินการด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ผลดีผลเสียที่เกิดขึ้น การส่งเสริมการลงทุนของรัฐต่อการพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม

6) ปัจจัยทางยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ประเด็นการเตรียมประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลกยุคใหม่ บทบาทของกลุ่มประเทศจี๒๐ชาติอุตสาหกรรมแห่งประเทศเสรีนิยม กลุ่มประเทศอาเซียน ตลาดร่วมยุโรปสังคมนิยมยุโรปตะวันออก และกลุ่มประเทศสุวรรณภูมิ

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน (ป.รอ.) ผู้เข้ารับการศึกษาจะต้องมีคุณสมบัติเป็นนายทหาร หรือนายตำรวจที่รับเงินเดือนอัตราตั้งแต่ ชั้นนายพันเอก (พิเศษ) นาวาเอก (พิเศษ) นาวาอากาศเอก (พิเศษ) หรือ พันตำรวจเอก (พิเศษ) ขึ้นไป หรือข้าราชการพลเรือน ข้าราชการกรุงเทพมหานคร พนักงานเทศบาล ข้าราชการรัฐสภาวิสามัญ รับเงินเดือนตั้งแต่ระดับ 9 ขึ้นไป หรือข้าราชการตุลาการ ข้าราชการอัยการ รับเงินเดือนตั้งแต่ระดับ 3 ขึ้นไป หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่มีตำแหน่งและรับเงินเดือนเทียบเท่าข้าราชการพลเรือนดังกล่าวมาแล้ว เป็นผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญของทางราชการหรือบริหารงาน หรือปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ และได้รับความไว้วางใจที่เข้าถึงความลับของทางราชการในระดับที่ลับที่สุดได้ มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี และไม่เกิน 53 ปี และสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป (เว้นปริญญาโทดุษฎีบัณฑิต) หรือเป็นนักธุรกิจภาคเอกชน สัญชาติไทย เป็นเจ้าของหรือผู้ประกอบการ หรือเป็นผู้บริหารในระดับสูงของกิจการอันเกี่ยวกับการเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จ และมีสถานภาพมั่นคง และได้ผ่านการตรวจสอบพฤติกรรมบุคคลจากหน่วยราชการของรัฐว่าไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ มีกิจกรรมความร่วมมือกับภาคราชการในการเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี และไม่เกิน 54 ปี และสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป (เว้นปริญญาโทดุษฎีบัณฑิต)

ในการจัดการศึกษา ทั้งหลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร และหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน ต่างก็มุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ ความร่วมมือร่วมใจของบุคคลในภาครัฐและภาคเอกชน ให้ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อนำมาซึ่งความมั่นคงแห่งชาติ ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาของทั้งสองหลักสูตร จึงแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2539 : 29-30)

ส่วนที่ 1 ได้แก่ หลักสูตรปฐมนิเทศ ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้นักศึกษาทั้งสองหลักสูตรได้ศึกษาและมีความเข้าใจร่วมกันในวิชาการที่เป็นหลักพื้นฐานด้านการทหาร และวิชาเสนาธิการกิจบางวิชา ตลอดจนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐ เพื่อนำไปสู่แนวความคิด ความเข้าใจ ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีที่สุดในการศึกษาตามหลักสูตรหลักของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดของหัวข้อวิชาต่างๆ ดังนี้

1) ภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทย

- 2) ปัญหาเขตแดนทางบก
- 3) ปัญหาเขตแดนทางทะเล
- 4) การจัดกระทรวงกลาโหม
- 5) การจัดกองทัพบก
- 6) การจัดกองทัพเรือ
- 7) การจัดกองทัพอากาศ
- 8) หลักการสงคราม
- 9) การปฏิบัติการยุทธทางบก
- 10) การปฏิบัติการยุทธทางเรือ
- 11) การปฏิบัติการยุทธทางอากาศ
- 12) การสงครามพิเศษ
- 13) การยุทธร่วมและการยุทธผสม
- 14) การบังคับบัญชา และการอำนวยการทางทหาร
- 15) แนวความคิดในการวิเคราะห์ และพัฒนานโยบายของรัฐ
- 16) แนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการวิเคราะห์การตกลงใจ
- 17) แนวนโยบายสาธารณะ

ส่วนที่ 2 ได้แก่ หลักสูตรหลัก ซึ่งเป็นการศึกษาตามบทเรียนต่างๆ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาวิชาการด้านต่างๆ ทุกด้าน ประกอบด้วย

1. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) ประกอบด้วยการศึกษาตามบทเรียนต่างๆ จำนวน 9 บทเรียน (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2539 : 30) คือ

บทเรียนที่ 1 โครงสร้างยุทธศาสตร์ สถานการณ์โลก ผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทย

บทเรียนที่ 2 ปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติ

บทเรียนที่ 3 ส่วนราชการ กระบวนการในการกำหนด และการพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย

บทเรียนที่ 4 การเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

บทเรียนที่ 5 กลุ่มประเทศและประเทศต่างๆ ในประชาคมโลก

บทเรียนที่ 6 การสังคมจิตวิทยา ที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

บทเรียนที่ 7 การทหาร ที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

บทเรียนที่ 8 วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

บทเรียนที่ 9 การพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และการกำหนด ยุทธศาสตร์ชาติ

2. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาคีรัฐร่วมเอกราช (ปรอ.) ประกอบด้วยการศึกษาตามบทเรียนต่างๆ จำนวน 7 บทเรียน คือ

บทเรียนที่ 1 โครงสร้างยุทธศาสตร์ชาติ สถานการณ์โลก ผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทย

บทเรียนที่ 2 ปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติ

บทเรียนที่ 3 กลไกทางเศรษฐกิจ

บทเรียนที่ 4 สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

บทเรียนที่ 5 การเมือง สังคมจิตวิทยา และการทหารที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

บทเรียนที่ 6 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

บทเรียนที่ 7 การพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร จัดให้มีวิธีดำเนินการศึกษา ได้แก่ การบรรยาย การอ่าน เอกสารประกอบ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การถกแถลงเป็นคณะ การสัมมนา การแก้ไขปัญหาเป็นคณะกรรมการ การดูกิจการและศึกษานูมิประเทศทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ การเขียนเอกสารวิจัยส่วนบุคคล และการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ

หลักสูตรการศึกษาของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรได้กำหนดให้นักศึกษาทุกคนต้องทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล โดยความสำคัญของเอกสารวิจัยส่วนบุคคล เป็นหนึ่งในสองขององค์ประกอบสำคัญของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ซึ่งตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2536 ข้อ 17 ซึ่งกำหนดไว้ว่า ผู้ที่จะได้รับพิจารณาว่า สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ จะต้องเสนอเอกสารวิจัยส่วนบุคคลต่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรตามกำหนด และได้รับอนุมัติ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2539 : 37-38)

นอกจากนั้น เอกสารวิจัยส่วนบุคคลยังเป็นเอกสารที่มีคุณค่าสำหรับนักวิชาการ อาจารย์นิสิต นักศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป ของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่างๆ เนื่องจากเชื่อว่าเป็นผลงานที่ประมวลความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ และทัศนะอันเฉียบคม ของนักบริหาร

ระดับสูงของประเทศ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยความมุ่งหมายที่กำหนดให้ทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรต้องการให้โอกาสนักศึกษา ได้แสดงความสามารถทางวิชาการ ประสบการณ์ในการทำงานด้านต่างๆ ทักษะมุมมอง ที่ได้สั่งสมมาเป็นเวลานาน ความสามารถในการค้นคว้าข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสิ่งทั้งหลายทั้งหมดได้ถูกนำมาเผยแพร่ในเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา

ลักษณะวิชาของเอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่นักศึกษาเลือกทำ จะเป็นเรื่องหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติใน 6 ลักษณะวิชา ได้แก่ ยุทธศาสตร์ การเมือง การเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2540 : 35) ส่วนการแสดงผลการวิจัยจัดให้มีขึ้นเพื่อให้นักศึกษาทุกท่านได้เผยแพร่ผลงานวิจัยต่อเพื่อนนักศึกษา เพื่อเสริมความรู้และแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างกัน อีกทั้งต้องการให้มีการเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลแต่ละเรื่องมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยจัดลำดับการแสดงผลการวิจัยตามลำดับตัวอักษรชื่อของนักศึกษา โดยใช้เวลาคนละ 30 นาที

การแจกจ่ายเอกสารวิจัยส่วนบุคคล นักศึกษาจะต้องจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่ได้รับอนุมัติแล้ว จำนวน 15 เล่ม ส่วนหนึ่งเพื่อเสนอไปยัง สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ห้องสมุดรัฐสภา ส่วนราชการต้นสังกัดของนักศึกษา ส่วนราชการ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกส่วนหนึ่งเก็บไว้ที่ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร จำนวน 5 เล่ม และศูนย์บรรณสาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2540 : 36)

การพิจารณาเอกสารวิจัยส่วนบุคคล ได้แบ่งผลการพิจารณาออกเป็น 3 ระดับ คือ ดีเด่น ชมเชย และอนุมัติ เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับใดจะได้รับการพิจารณาเป็น ดีเด่น และชมเชย จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร และนักศึกษาจะได้รับโล่เกียรติยศในวันพิธีปิดการศึกษา

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ได้ผลิตผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรไปแล้ว รวม 41 รุ่น (ตั้งแต่ พ.ศ. 2498 - พ.ศ. 2542) และหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รวม 11 รุ่น (ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 - พ.ศ. 2542) ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันแห่งนี้ไปแล้วนั้นล้วนแต่เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งระดับสูงในหน่วยงานสำคัญๆ ของรัฐบาลและเอกชน ซึ่งมีบทบาทร่วมกันในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติเป็นอย่างมาก และได้รับความไว้วางใจที่เข้าถึงชั้นความลับของทางราชการในระดับลับที่สุดได้

ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เป็นแหล่งรวบรวมหนังสือ วารสาร เอกสารวิจัย ส่วนบุคคล ตำรา สิ่งพิมพ์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เช่น คำบรรยาย รายงานการศึกษากิจการ รายงานผลการทดลอง ฯลฯ สิ่งพิมพ์รัฐบาล จุลสาร และเอกสารต่างๆ ทั้งประเภททั่วไป และกำหนดชั้นความลับ สำหรับให้ข้าราชการชั้นสัญญาบัตร และชั้นต่ำกว่าสัญญาบัตร ที่สังกัดสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ข้าราชการกระทรวงกลาโหม ผู้บรรยายและเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นปัจจุบัน และผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร และหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน นักศึกษาจากสถาบันในสังกัดกระทรวงกลาโหม ตลอดจนบุคคลภายนอก ได้ใช้ศึกษาค้นคว้าค้นคว้าเพิ่มพูนความรู้ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2538 : 7)

นอกจากนี้ ห้องสมุดฯ ยังมีหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนการศึกษา และการสอนในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจ และนโยบายของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความรู้ ให้ข้อสนเทศ หรือข่าวสารต่างๆ ทางด้านการค้นคว้าและวิจัย รวมทั้งให้ความบันเทิง จรรโลงใจ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2540 : 73)

ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร มีฐานะเป็นแผนกขึ้นกับกองอำนวยการ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2505 ในระยะเริ่มแรก ยังไม่มีสถานที่เป็นของตนเอง มีเพียงตู้เก็บหนังสือตั้งอยู่ในห้องบรรยายของ นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรเท่านั้น ต่อมา เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2510 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรได้ย้ายที่ตั้งจากอาคารด้านหลังกระทรวงกลาโหมมายังอาคารสร้างใหม่ ถนนวิภาวดีรังสิต แผนกห้องสมุดจึงได้มีสถานที่ซึ่งได้รับการออกแบบเป็นห้องสมุดโดยเฉพาะ ปัจจุบันเมื่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรได้ย้ายที่ตั้งมายังอาคารใหม่ พ.ศ. 2538 ห้องสมุดฯ จึงได้ย้ายมาด้วย เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2538 โดยมีที่ตั้ง ณ ชั้น 5 ซึ่งได้รับการออกแบบเป็นห้องสมุดโดยเฉพาะ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2538 : 1)

บุคลากร

ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร มีบุคลากรทั้งหมด 5 คน ได้แก่ หัวหน้าแผนก หรือบรรณารักษ์ 1 คน ประจำแผนก (ผู้ช่วยบรรณารักษ์) 2 คน และเจ้าหน้าที่ 2 คน

ทรัพยากรสารสนเทศ *

ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร มีทรัพยากรห้องสมุด ประกอบด้วย

1. หนังสือทั่วไป และหนังสืออ้างอิง รวมทั้งสิ้น ประมาณ 10,000 เล่ม จำแนกเป็น

ภาษาไทย	จำนวนประมาณ	7,348	เล่ม
ภาษาต่างประเทศ	จำนวนประมาณ	2,652	เล่ม
2. วารสาร รวมทั้งสิ้น 62 รายชื่อ จำแนกเป็น

ภาษาไทย	จำนวน	35	รายชื่อ
ภาษาต่างประเทศ	จำนวน	27	รายชื่อ
3. หนังสือพิมพ์ภาษาไทย จำนวน 8 รายชื่อ
หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ จำนวน 2 รายชื่อ
4. จุลสาร ที่ได้รับเป็นอภินิทนาการ จำนวนประมาณ 1,536 รายการ
5. สื่อทัศนวัสดุ เช่น วิทยุทัศน์การศึกษากิจการของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, แถบบันทึกเสียงคำบรรยาย, แผ่นดิสก์เอกสารวิจัยส่วนบุคคลและวิทยุทัศน์สารคดีต่างๆ จำนวนประมาณ 2,118 รายการ
6. สิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยได้รับการอภินิทนาการ ได้จำแนกเป็นประเภท ดังนี้

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร	จำนวน
ประมาณ 6,865 รายการ	
สิ่งพิมพ์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เช่น คำบรรยาย รายงานการศึกษา กิจการ รายงานผลการทดลอง เป็นต้น	จำนวนประมาณ 2,138 รายการ
เอกสารจำแนกตามจังหวัด และประเทศ ที่นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรเดินทางไปศึกษากิจการ	จำนวนประมาณ 1,369 รายการ
เอกสารข่าวที่ใช้เฉพาะในราชการ เช่นสรุปข่าวกรอง ข่าวประจำวันในประเทศและต่างประเทศ	จำนวนประมาณ 470 รายการ
รายงานประจำปี ของส่วนราชการ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ	จำนวนประมาณ 464 รายการ
รายงานสถิติ ของส่วนราชการ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ	จำนวนประมาณ 742 รายการ
รายงานการวิจัย ของส่วนราชการ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ	จำนวนประมาณ 685 รายการ

* ทรัพยากรสารสนเทศ สํารวจเมื่อ 9 ก.ย. 2542

รายงานการประชุม-สัมมนา ของส่วนราชการ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ
จำนวนประมาณ 322 รายการ

แผนพัฒนา ของส่วนราชการ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ จำนวน
ประมาณ 308 รายการ

ทำเนียบนาม ของส่วนราชการ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ จำนวน
ประมาณ 32 รายการ

หนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาสสำคัญต่างๆ ของส่วนราชการ กระทรวง
ทบวง กรมต่างๆ จำนวนประมาณ 281 รายการ

การบริการ

ห้องสมุดฯ ได้จัดให้บริการทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภท ดังนี้ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2538 : 4-5)

1. หนังสือทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งหนังสืออ้างอิง : ใช้ระบบการจัดหมู่แบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน มีบัตรรายการช่วยค้น 3 ประเภท คือ บัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรหัวเรื่อง ให้บริการในชั้นปิด
2. วารสาร : จัดเรียงไว้บนชั้นวารสาร โดยเรียงตามลำดับอักษรชื่อวารสาร (Alphabet) แยกเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้บริการในชั้นเปิด
3. หนังสือพิมพ์ : จัดเรียงไว้ที่ชั้นแขวนหนังสือพิมพ์
4. จุลสาร : จัดเก็บตามหัวเรื่อง ไว้ในตู้เหล็กเก็บจุลสาร เรียงตามลำดับอักษรของหัวเรื่อง
5. โสตทัศนวัสดุ : จัดเก็บเรียงตามอักษร แยกตามประเภทของวัสดุ ได้แก่ วิทยุทัศน์การเดินทางไปศึกษาดูงานกิจการของนักศึกษาในจังหวัดต่างๆ วิทยุทัศน์สารคดีท่องเที่ยวประเทศต่างๆ และแผ่นดิสก์เอกสารวิจัยส่วนบุคคล จัดเก็บเรียงตามอักษรชื่อนักศึกษา และจัดเก็บแยกตามหลักสูตรการศึกษาเป็นรุ่นๆ
6. สิ่งพิมพ์รัฐบาล : จัดเรียงตามชื่อหน่วยงาน มีบัตรรายการช่วยค้น ให้บริการในชั้นเปิด มีบริการดังนี้คือ บริการรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลใหม่ บริการแนะนำวิธีการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล ตอบคำถามและการค้นคว้า จัดแสดงสิ่งพิมพ์รัฐบาลใหม่ บริการยืมระหว่างห้องสมุด และบริการถ่ายเอกสาร

ส่วน เอกสารวิจัยส่วนบุคคล จัดเรียงไว้ตามลำดับเลขประจำตัวของนักศึกษาฯ มี บัตรรายการช่วยค้นเช่นเดียวกับบัตรรายการหนังสือ ให้บริการในชั้นปิด เนื่องจากเอกสารวิจัยส่วนบุคคลบางรายการ มีการกำหนดชั้นความลับในระดับ “ปกปิด, ลับ, ลับมาก, ลับที่สุด” ดังนั้น เจ้าหน้าที่ห้องสมุดจึงมีหน้าที่ค้นเอกสารวิจัยส่วนบุคคลให้แก่ผู้ใช้บริการได้เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการรวบรวมรายชื่อเอกสารวิจัยส่วนบุคคล แยกตามรุ่นและหลักสูตรการศึกษา ย้อนหลัง 6 ปี ซึ่งได้จัดพิมพ์เพื่อแจกจ่ายให้กับนักศึกษาฯ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ผู้บรรยาย และบุคคลภายนอกที่สนใจ นอกจากนี้ประมาณต้นปี พ.ศ. 2542 นี้ จะสามารถให้บริการสืบค้นผ่านฐานข้อมูลเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของสถาบันการศึกษา ในสังกัดสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

นอกจากนี้ห้องสมุดยังมี สิ่งพิมพ์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร จัดเรียงตามประเภทของเอกสาร เช่น คำบรรยาย, ถกแถลง, รายงานการศึกษากิจการ, รายงานการแก้ปัญหาเป็นคณะกรรมการ เป็นต้น

บุคคลผู้มีสิทธิใช้บริการและยืมทรัพยากรห้องสมุด คือ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2538 : 7-8)

1. ผู้บรรยาย และเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
2. นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นปัจจุบัน (ที่กำลังศึกษาอยู่)
3. ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร และหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน

ส่วนบุคคลต่อไปนี้มีสิทธิใช้ห้องสมุด แต่การยืมทรัพยากรห้องสมุดต้องได้รับอนุมัติจาก ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หรือ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เป็นลายลักษณ์อักษร หรือใช้บริการยืมระหว่างห้องสมุด คือ

1. ข้าราชการสังกัดสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
2. ข้าราชการกระทรวงกลาโหม
3. นักศึกษาจากสถาบันในสังกัดกระทรวงกลาโหม
4. บุคคลภายนอกอื่นๆ

นอกจากนี้ ห้องสมุดฯ ยังได้แบ่งประเภทของทรัพยากรห้องสมุด ออกเป็น 4 ประเภท เพื่อความสะดวกในการพิจารณาให้บริการยืม-คืน ดังนี้ คือ

1. ทรัพยากรห้องสมุดทั่วไปที่ยืมออกนอกห้องสมุดได้ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารวิจัยส่วนบุคคล (เฉพาะที่ไม่กำหนดชั้นความลับ) วารสาร สิ่งพิมพ์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สิ่งพิมพ์รัฐบาล โสตทัศนวัสดุ และอื่นๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่มิได้ระบุนำยืม

2. ทรัพยากรห้องสมุดที่ห้ามยืมออกนอกห้องสมุด ได้แก่ หนังสือหายาก หนังสืออ้างอิง วารสารเย็บเล่ม หนังสือพิมพ์ประจำวัน และอื่นๆ ที่เจ้าหน้าที่ระบุห้ามยืม

3. หนังสือสงวน (Reserved Books) ได้แก่ หนังสือที่ผู้บรรยายกำหนดให้ห้องสมุดจัดเตรียมให้นักศึกษาใช้ประกอบบทเรียนใดบทเรียนหนึ่งโดยเฉพาะ

4. เอกสารลับ ได้แก่ เอกสารทุกประเภทที่ระบุชั้นความลับ “ปกปิด, ลับ, ลับมาก, ลับที่สุด” ผู้มีสิทธิใช้และยืมเอกสารนี้จะต้องเป็นผู้บรรยาย หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ หรือนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรเท่านั้น บุคคลอื่นใดนอกจากนี้จะยืมได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจาก ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หรือ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เป็นลายลักษณ์อักษร

การให้บริการของห้องสมุดฯ มีดังนี้ คือ

1. บริการยืม-คืนทรัพยากรห้องสมุด โดยยืมได้ครั้งละไม่เกิน 5 เล่ม กำหนดส่งคืนเล่มละไม่เกิน 15 วัน
2. บริการยืมระหว่างห้องสมุด
3. บริการหนังสืออ้างอิง และหนังสือสงวน
4. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า
5. บริการรวบรวมบรรณานุกรม (รายชื่อหนังสือ) ตามหัวข้อที่ต้องการ
6. บริการทำบรรณนิทัศน์ สารระสังเขป และจัดทำกฤตภาค
7. บริการข่าวสารทันสมัย
8. บริการถ่ายสำเนาเอกสาร
9. บริการสืบค้นข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต
10. บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

งานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอ้างอิงส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์การอ้างอิงในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง และมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เพื่อศึกษาขอบเขตเนื้อหาวิชาประเภทของเอกสารที่ถูกอ้างอิง อายุ ภาษา และแหล่งผลิตของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิง

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยในประเทศไทย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่วิเคราะห์การอ้างอิงเพียงอย่างเดียว และกลุ่มที่วิเคราะห์การอ้างอิงและวิเคราะห์พฤติกรรมการอ้างอิงร่วมกัน

1. งานวิจัยที่วิเคราะห์การอ้างอิงเพียงอย่างเดียว

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การอ้างอิงเพียงอย่างเดียว จะกล่าวถึงเฉพาะงานที่วิเคราะห์การอ้างอิงเฉพาะสิ่งพิมพ์รัฐบาลเท่านั้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

มุกดา ซื่อมาก (2526 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึง การวิเคราะห์การอ้างอิงในเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ตั้งแต่รุ่น 19 ประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2519-2520 จนถึงรุ่นที่ 23 ประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2523-2524 รวม 5 รุ่น จำนวน 331 เล่ม โดยศึกษาจากรายการอ้างอิงในเชิงอรรถ และบรรณานุกรมที่ปรากฏในเอกสารวิจัยส่วนบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประเภท ขอบเขตเนื้อหาวิชา อายุ และภาษาของเอกสารที่นำมาอ้างอิง ผลการวิจัยพบว่า จากปริมาณการอ้างอิงทั้งสิ้นจำนวน 9,737 ครั้ง (ร้อยละ 100.00) ประเภทของเอกสารที่ถูกนำมาอ้างอิงมากที่สุดคือ สิ่งพิมพ์รัฐบาลไทย จำนวน 3,436 ครั้ง (ร้อยละ 35.29) มีขอบเขตเนื้อหาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มากที่สุด จำนวน 2,050 ครั้ง (ร้อยละ 21.06) นอกจากนี้ยังพบว่า เอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด มีอายุในช่วง 0-5 ปี จำนวน 5,066 ครั้ง (ร้อยละ 52.03) และเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดเป็นเอกสารภาษาไทยจำนวน 7,644 ครั้ง (ร้อยละ 78.50)

ประพิมพร สติรพัฒนานนท์ (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการอ้างอิง และปัญหาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลในการทำปริญญาบัตรการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่างปีการศึกษา 2520-2524 จำนวน 419 เล่ม เพื่อศึกษาถึงปริมาณ ประเภท ขอบเขตเนื้อหา อายุ และหน่วยงานที่ผลิตสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงถึงวิทยานิพนธ์ และศึกษาปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลของผู้สำเร็จการศึกษามหาบัณฑิต ระหว่างปีการศึกษา 2523-2524 จำนวน 185 คน ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดคือ ระเบียบกฎข้อบังคับและคู่มือ ในขอบเขตเนื้อหาหมวดการศึกษา และช่วงอายุของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ มีอายุไม่เกิน 5 ปี แหล่งผลิตที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ สิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยที่ออกโดยกระทรวงศึกษาธิการ และปัญหาในการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลอยู่ในระดับปานกลาง

คุณาวุฒิ เทียมทอง (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลของอาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 96 คน โดยศึกษาประเภทสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ใช้ อายุของสิ่งพิมพ์รัฐบาล จำนวนสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิง วิธีการค้นหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล และปัญหาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ รายงานผลการค้นคว้าวิจัย ช่วงอายุของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดคือ มีอายุไม่เกิน 5 ปี ภาษาที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดคือ ภาษาอังกฤษ ปัญหาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลอยู่ใน

ระดับปานกลาง และวิธีการค้นสิ่งพิมพ์รัฐบาล พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้บัตรรายการเป็นคู่มือช่วยค้น และอาจารย์ส่วนมากจะไปใช้ที่ห้องสมุด คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประมาณ 2-50 ครั้งต่อปี

พัชรีย์ ชัยพินิจขจร (2531 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์การอ้างอิงสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทย ในผลงานทางวิชาการของอาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประเภท ขอบเขตเนื้อหา อายุ ภาษา แหล่งผลิต และรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยที่ได้รับการอ้างอิง ผลการวิจัยพบว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยภาษาไทยได้รับการอ้างอิงมากกว่าสิ่งพิมพ์รัฐบาลภาษาอังกฤษ ประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดคือ รายงานการค้นคว้าและวิจัย ในขอบเขตเนื้อหาหมวดสังคมศาสตร์ ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 0-5 ปี และแหล่งผลิตสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดคือ สิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยที่ออกโดยมหาวิทยาลัยในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สำหรับรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดคือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ส่วนสิ่งพิมพ์รัฐบาลภาษาอังกฤษคือ The Fourth National Economic and Social Development Plan (1977-1981)

พรสุข พงศ์วุฒิศักดิ์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์การอ้างอิงสิ่งพิมพ์รัฐบาลในผลงานวิจัยของอาจารย์ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยศึกษาปริมาณ ประเภท ขอบเขตเนื้อหาวิชา อายุ ภาษา และหน่วยราชการผู้ผลิตสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยที่ได้รับการอ้างอิงในผลงานวิจัยจำนวน 223 ชื่อเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า มีปริมาณการอ้างอิงทั้งหมด 9,539 ครั้ง ในจำนวนนี้เป็นอ้างอิงสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยจำนวน 1,620 ครั้ง (ร้อยละ 17) ของปริมาณการอ้างอิงทั้งหมด จากสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยประเภทรายงานการประชุม อบรม สัมมนา รายงานการสำรวจ วิจัย ประเมินผล ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด ในขอบเขตเนื้อหาวิชาหมวดการศึกษา มีอายุระหว่าง 0-5 ปี เป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ และสิ่งพิมพ์ที่ผลิตในหน่วยงานและมหาวิทยาลัยในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้รับการอ้างอิงมากที่สุดของปริมาณการอ้างอิงทั้งหมด

2. งานวิจัยที่วิเคราะห์การอ้างอิงและวิเคราะห์พฤติกรรมการอ้างอิงร่วมกัน

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยที่วิเคราะห์การอ้างอิง และพฤติกรรมการอ้างอิงร่วมกัน มีปรากฏ 2 เรื่อง คือ

มารศรี ลือประเสริฐ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการอ้างอิงเพื่อประกอบการเขียนงานวิชาการของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งผลการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องปรากฏว่าอาจารย์ส่วนใหญ่อ้างอิงเอกสารด้วยเหตุผลคือ เพื่อเป็นการยืนยันว่าข้อมูล

ข้อเท็จจริงนั้นถูกต้อง เอกสารที่อาจารย์ใช้เพื่อการอ้างอิงมากที่สุดคือ หนังสือ รองลงมาเป็นวารสาร และเอกสารอ้างอิงที่อาจารย์ใช้เพื่อการอ้างอิงมากที่สุด เป็นเอกสารส่วนตัว

ปานะรี คชโคตร (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการอ้างอิงในเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภท ขอบเขตเนื้อหา ภาษา และอายุของสารนิเทศที่อ้างอิง และเพื่อศึกษาพฤติกรรมการอ้างอิงในการเขียนเอกสารวิจัยฯ ในด้านเหตุผล วิธีการค้นคว้า และแหล่งที่ใช้ค้นคว้าสารนิเทศที่นำมาอ้างอิง ผลการวิจัยพบว่า สารนิเทศที่ได้รับการอ้างอิงจำนวนมากที่สุดคือ หนังสือ และสิ่งพิมพ์รัฐบาลประเภทเอกสารทางราชการ เป็นสารนิเทศภาษาไทย และมีอายุในช่วง 1-5 ปี สำหรับขอบเขตเนื้อหาวิชาของสารนิเทศที่ถูกอ้างอิงมากที่สุดคือ สารนิเทศกลุ่มเนื้อหาวิชาทั่วไปในหมวดสังคมศาสตร์ เหตุผลที่ผู้วิจัยคำนึงถึงมากที่สุดในการนำสารนิเทศมาอ้างอิงคือ เพื่อยืนยันว่าข้อมูลนั้นถูกต้องมากที่สุด วิธีการค้นคว้าสารนิเทศมาอ้างอิงที่ผู้วิจัยใช้จำนวนมากที่สุดคือ วิธีการค้นคว้าจากบุคคล และแหล่งที่ใช้ค้นคว้าสารนิเทศที่นำมาอ้างอิงที่ผู้วิจัยใช้เป็นจำนวนมากที่สุดคือ แหล่งสารนิเทศที่เป็นห้องสมุด โดยห้องสมุดที่ผู้วิจัยใช้จำนวนมากที่สุดคือ ห้องสมุดสถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง

งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศได้มีการวิเคราะห์การอ้างอิงอย่างกว้างขวาง โดยในระยะแรกเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ประเภท ขอบเขตเนื้อหาวิชา อายุ ภาษา และประเทศที่ผลิตสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิง และต่อมาภายหลังได้มีการขยายขอบเขตการวิเคราะห์ออกไป รวมถึงการศึกษากฎกรรมในการอ้างอิงด้วย

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยในต่างประเทศ 2 กลุ่มเช่นเดียวกัน คือ กลุ่มที่วิเคราะห์การอ้างอิงเพียงอย่างเดียว และกลุ่มที่วิเคราะห์การอ้างอิงและวิเคราะห์พฤติกรรมการอ้างอิงร่วมกัน

1. งานวิจัยที่วิเคราะห์การอ้างอิงเพียงอย่างเดียว

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การอ้างอิงเพียงอย่างเดียว จะกล่าวถึงเฉพาะงานที่วิเคราะห์การอ้างอิงเฉพาะสิ่งพิมพ์รัฐบาล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Goehler (1979 : 185-193) ได้ศึกษาการอ้างอิงสิ่งพิมพ์รัฐบาลในสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง “International Organization” โดยศึกษาในเรื่องความถี่ในการอ้างอิง และประเภทของสิ่งพิมพ์

รัฐบาลที่อ้างถึง ผลการวิจัยพบว่า มีการอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลในรูปของบทความเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นการอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลของต่างประเทศมากที่สุด รองลงมาเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา

Hemon และ Shepherd (1983 : 227-244) ได้วิเคราะห์การอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลในฐานข้อมูล Social Sciences Citation Index (SSCI) ในปี 1979 โดยศึกษาในด้านประเภท และแหล่งผลิตสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่นำมาอ้างถึง ผลการวิจัยพบว่า มีการอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลประเภทวารสารมากที่สุด โดยมีการอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ผลิตโดยกระทรวงสาธารณสุข สหรัฐอเมริกา มากที่สุด รองลงมาเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ผลิตโดยกระทรวงกลาโหม สหรัฐอเมริกา ตามลำดับ

Guss (1986 : 379-387) ได้ศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยนักสังคมศาสตร์ของ US General Accounting Office ด้วยการดูการอ้างถึงในบทความใน Social Sciences Citation Index (SSCI) จำนวน 500 บทความ ที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 1973-1983 การค้นบทความที่อ้างถึงนั้นโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า วารสารในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ และกฎหมาย ได้มีการอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลมากกว่าวารสารในสาขาวิชาอื่นๆ โดยอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลประเภทรายงานการบริหารงาน รายงานการวิจัย แผนพัฒนา และกฎหมาย ตามลำดับ

2. งานวิจัยที่วิเคราะห์การอ้างถึงและพฤติกรรมกรอ้างถึงร่วมกัน

Mooko และ Aina (1998 : 359-365) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมกรอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลและการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลของนักสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบอสซาวานา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยมีเหตุผล คือ เพื่อการวิจัย และการสอน รองลงมาเป็นความสนใจส่วนบุคคลของผู้เขียน และเพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารปัจจุบัน ประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ใช้มากที่สุดคือ รายงานประจำปี รองลงมาเป็นรายงานสถิติ และใช้น้อยที่สุดคือกฎหมาย และแหล่งของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ใช้มากที่สุดคือ แหล่งจากเพื่อนร่วมงาน และแหล่งสารนิเทศของผู้เขียนเอง รองลงมาคือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบอสซาวานา ในส่วนของการวิเคราะห์การอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลของผู้เขียนโดยศึกษาจากผลงานวิจัยจำนวน 205 ชื่อเรื่อง พบว่า ผู้เขียนใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลอ้างถึงในงานวิจัยเป็นส่วนใหญ่ โดยประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุดคือ กฎหมาย รองลงมาเป็นรายงานสถิติ และแผนพัฒนาประเทศ ตามลำดับ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการสำรวจการใช้ และผลของการศึกษาการอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลในผลงานวิจัยของผู้เขียนพบว่า ผู้เขียนใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลบางประเภทมากกว่าที่จะอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลนั้นๆ ในผลงานวิจัย

เนื่องจากผู้เขียนคิดว่าสิ่งพิมพ์รัฐบาลนั้นๆ ยังไม่มีความสำคัญพอที่จะนำไปอ้างถึงในผลงานวิจัยของตน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์การอ้างอิงสิ่งพิมพ์รัฐบาลในสาขาสังคมศาสตร์ สำหรับประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด พบว่าผลการวิจัยส่วนใหญ่ปรากฏตรงกันคือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม อบรมสัมมนา และรายงานการสำรวจ ประเมินผล ยกเว้นงานวิจัยของ ประพิมพร สติรพัฒนานนท์ (2527 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า ระเบียบกฎหมายข้อบังคับและคู่มือ เป็นประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด ในขณะที่งานวิจัยของ Hemon และ Shepherd (1983 : 227-244) พบว่า วารสาร เป็นประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด ส่วนงานวิจัยของ Guss (1986 : 379-381) พบว่า รายงานการบริหาร เป็นประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด และ Mooko and Aina (1998 : 359-365) ที่พบว่า กฎหมาย เป็นประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด

สำหรับอายุของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุไม่เกิน 5 ปี

สำหรับขอบเขตเนื้อหาวิชาของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือ หมวดวิชา สังคมศาสตร์ โดยพบว่างานวิจัยของ มุกดา ชื่อมาก (2526 : บทคัดย่อ) มีขอบเขตเนื้อหาวิชาในสาขารัฐประศาสนศาสตร์มากที่สุด และงานวิจัยของ ประพิมพร สติรพัฒนานนท์ (2527 : บทคัดย่อ) และพรสุข พงศ์วุฒิสักดิ์ (2535 : บทคัดย่อ) พบว่ามีขอบเขตเนื้อหาวิชาในสาขาการศึกษามากที่สุด ซึ่งทั้งสองสาขาวิชาเป็นสาขาย่อยของหมวดวิชาสังคมศาสตร์

สำหรับแหล่งผลิตสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด พบว่าเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ผลิตโดย ทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ ตามลำดับ และผลการวิจัยของ Hemon และ Shepherd (1983 : 227-244) พบว่าเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ผลิตโดย กระทรวงสาธารณสุข ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในด้านพฤติกรรมการอ้างอิง ผลการวิจัยของ มารศรี ลือประเสริฐ (2530 : บทคัดย่อ) และ ปานะรี คชโคตร (2539 : บทคัดย่อ) พบว่าผู้เขียนส่วนใหญ่อ้างอิงเอกสารด้วยเหตุผลคือ ยืนยันว่าข้อมูลข้อเท็จจริงนั้นถูกต้อง ในขณะที่งานวิจัยของ Cullars (1992 : 325-342) พบว่าเหตุผลที่ผู้เขียนส่วนใหญ่อ้างอิงเอกสารคือ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับงานเขียนนั้นแก่ผู้อ่าน และงานวิจัยของ

Mooko และ Aina (1998 : 359-365) พบว่าเหตุผลที่ผู้เขียนส่วนใหญ่ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลคือ เพื่อการวิจัยและการสอน รองลงมาเป็นความสนใจส่วนบุคคลของผู้เขียน และเพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสารปัจจุบัน

ในด้านวิธีการค้นเอกสารที่นำมาอ้างอิง ผลการวิจัยของ คุณาวุฒิ เทียมทอง (2527 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการค้นเอกสารจากบัตรรายการ ในขณะที่ผลการวิจัยของ ปานะรี คชโคตร (2539 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการค้นเอกสารโดยวิธีค้นจากบุคคล และจากผลงานวิจัยของ Mooko และ Aina (1998 : 359-365) พบว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการค้นจากเพื่อนร่วมงาน

ในด้านแหล่งที่ใช้ค้นเอกสารที่นำมาอ้างอิง ผลการวิจัยของ คุณาวุฒิ เทียมทอง (2527 : บทคัดย่อ) ปานะรี คชโคตร (2539 : บทคัดย่อ) และ Mooko และ Aina (1998 : 359-365) พบว่า แหล่งที่ผู้เขียนใช้ค้นเอกสารส่วนใหญ่คือ แหล่งสารนิเทศที่เป็นห้องสมุด ในขณะที่ผลงานวิจัยของ มารศรี ลือประเสริฐ (2530 : บทคัดย่อ) พบว่า แหล่งที่ผู้เขียนใช้ค้นเอกสารส่วนใหญ่ คือ แหล่งสารนิเทศของตนเอง